

Fa cent anys del naixement de Josep Ferrater Mora, autor del 'Diccionario de filosofía'

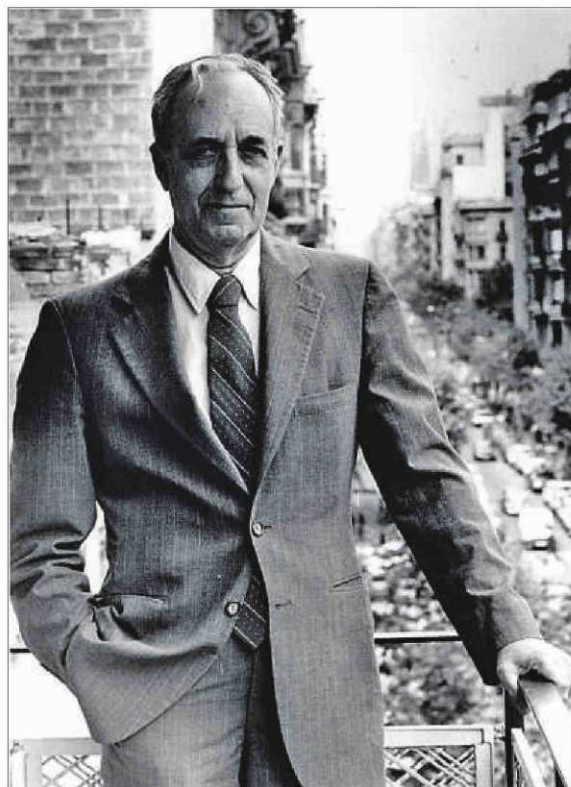
El filòsof de la mesura

JOSEP MASSOT
Barcelona

Bastant bona persona; em repugna la violència, però també la injustícia; sóc ordenadíssim, de vegades fins a la pedanteria; no em dono gaire importància; sóc lleugerament vanitos; bastant irònic, molt nerviós... I em prenc les coses amb una bona dosi de filosofia". Així s'autodefinia Josep Ferrater Mora, del qual es commemoren ara els cent anys del naixement: "Cap mitjà, tendint a la petitesa; front ample, tendint a la ciència".

El seu nom és associat al monumental *Diccionario de filosofía*, una feina titànica i en metamorfosi constant des que l'editorial Labor l'hi va encarregar el 1941. Com el *María Moliner*, el *Coromines* o l'*Alcover-Moll*, el *Ferrater Mora* ha transcendit l'àmbit dels experts per esdevenir un instrument de consulta a les cases cultes espanyoles. Però el mateix Ferrater Mora es queixava que tant d'èxit havia eclipsat l'obra en exposava el seu pensament original. El diccionari i una altra obra, escrita poc després d'abandonar Barcelona camí de l'exili, primer a Cuba i Xile i finalment als Estats Units: *Les formes de la vida catalana*, en la qual segueix la línia de D'Ors, amb matisos orteguianus, per establir que la tendència que és subjacent en el comportament dels catalans és un conjunt inseparable de quatre factors: la continuïtat (la tradició renovada), el seny o la *sagesse* orsiana, la mesura (l'equilibri que fugí de l'extremisme dels pols) i la ironia, vista no com una rialla amarga, sinó com aquesta distància que permet vacunar-se contra la fe cega i la fúria desencadenada i alleuja de la tragèdia, en realitat un retrat de la seva manera de pensar. Un tractat que un altre filòsof exiliat, Rodolf Llorens, antiorsià i antipatrici, destrossaria amb una prosa extraordinària a *Com han estat i com som els catalans*.

Josep Maria Terricabras, que dirigeix la càtedra Ferrater Mora a la Universitat de Girona, diu que, per una part, el filòsof "va tenir la mala sort de patir l'exili, però que el va aprofitar per entrar en contacte amb corrents filosòfics que coneixia poc, sobretot, l'anàlítica anglosaxona". Terricabras destaca la

Josep Ferrater Mora (Barcelona, 1912-1991)

importància del seu *Lógica matemática*, que es va ensenyar molts anys a les universitats espanyoles. I veu com a tret de Ferrater el seu rebuig del dualisme. Com a exiliat a qui la vida se li havia partit en dos, veia en els extrems -fe i raó, realisme o idealisme- mètodes de falsificar la realitat i obviar-ne els molts matisos. Ferrater no pretenia conciliar els pols oposats cercant d'una síntesi, sinó, com dues fites a la carretera, marcar un camí entre dos límits. Cada punt d'aquesta línia contínua està creuat per dues direccions oposades; l'oblit d'una condueix a qualsevol dels extrems. Va ser l'aportació més personal del filòsof: l'integracionisme. Una vegada més, la continuïtat, el seny, la mesura i la ironia. Fins i tot en la seva etapa més analítica no excloua matisos existencialistes.

L'elaboració del diccionari -en el qual permet l'elogi a l'entrada *Ferrater Mora*- li va donar una visió àmplia d'interessos: lògica, ciència, política, ètica, estètica, ontologia, filosofia del llenguatge i teoria del coneixement. També va tocar nombroses qüestions: el suïcidi, la lexicologia, la defensa dels animals, el feminisme. Per a Terricabras, la seva obra més ambiciosa és *De la materia a la razón*, on busca explicar la realitat en tots els seus graus i nivells, començant per la naturalesa física, després orgànica, després social i finalment cultural.

Ferrater Mora va escriure diverses novel·les, amb poca fortuna, i va rodar una desena de films (que seran projectats a la Filmoteca). Liberal d'esquerres i catalanista, proposava un federalisme ibèric, una federació de nacions. Per a ell, *catalanitzar Catalunya* significava aprofundir la seva vocació europeista.

Per a Salvador Giner, amic íntim de l'autor, Ferrater Mora "tenia l'ambició del filòsof global i al cap, una estructura general de la filosofia", governada per la mesura: "Ni el massa poc ni el massa massa", de vegades amb més sorna que ironia. Giner aconsella com a llibre introductor *El hombre en la encrucijada*, on analitza les crisis humanes des de l'època hel·lenística -un moment semblant al nostre- fins al segle XX. El sociòleg i pre-

"L'assaig català sobre temes universals no existeix, no interessa", diu Salvador Giner

sident de l'Institut d'Estudis Catalans creu que la difusió de l'obra de Ferrater Mora no és més gran perquè "a Catalunya quan escrivim sobre un tema universal, no li interessa a ningú. Només rebem atenció quan parlem de Catalunya. L'assaig català universal no existeix, no interessa. Només té ressò si és en castellà o en anglès. En el cas de Ferrater Mora, com que la seva filosofia integracionista no és en cap dels dos costats, ni en el corrent anglosaxó ni en la continental, no té seguidors".●

CITACIONS I AFORISMES

CULTURA FEBLE. "Només la gent culturalment feble, o insegura, serà radicalment incapaç d'adaptar-se, o almenys, obrir-se a altres cultures. Només la gent culturalment insegura, o feble, oblidarà la seva cultura pròpia".

LLIBERTAT. "La llibertat no és una cosa que tenim, sinó una cosa que som -o potser que anem sent-: estem obligats a ser lliures".

DEFENSA DELS ANIMALS. "L'home no és moralment viable llevat que permeti que allò no humà -la terra, el foc, les innumbrables espècies d'animals i vegetals- existeixi i prosperi. Viure consisteix a

conviure i deixar viure. A deixar viure la nostra mare, la terra".

EL PRESENT I EL PASSAT. "El present s'integra amb el passat només quan *assumeix* aquest últim. Ara bé, tot i que *assumir* el passat és posar-se al seu costat, no és ni de bon tros posar-se de part seva. És més aviat determinar la posició -la posició històrica- del present".

CATALUNYA. "El problema català és, crec, un problema de llibertat. En aquest sentit està lligat al problema de les altres nacions peninsulars. Els catalans necessiten ser lliures -no només lingüísti-

cament, sinó també socialment-, però, també ho necessiten els altres. Donar-se suport els uns als altres en això no em sembla cedir gens de la pròpia personalitat històrica i cultural. Els no catalans, d'altra banda, no seran mai lliures si no deixen lliures els catalans; això sembla una paradoxa, però és una veritat de sentit comú".

LA MESURA. "Per això (la sardana) és un cercle que uneix sense obligació i exclou sense càstig; és un moviment on la subordinació no és mai esclavitut i on la llibertat no esdebeu mai anarquia. La sardana no és dansa de virtuoses ni d'inhàbils; no és

dansa d'audaçs ni de tímids; no és d'arrogants ni d'humils. No vol solitud, sinó independència. No vol col·lectivitat, sinó companyia. No és monòleg solitari ni cor enfurit; és simple, fecund, interminable diàleg. La desconeguda divinitat que adora des del fons dels segles té un nom: la mesura".

EL SENY. "Poden fer-se moltes coses -i algunes de prou insensates- amb el seny menys una cosa: escapar-ne".

LA HISTÒRIA. "A la història no s'hi torna precisament perquè ha estat el que va ser i ara anem cap a una altra cosa".

Agència Catalana de Notícies

07.11.2012 - 14.00 h

Reivindiquen la "modernitat" de l'obra de Ferrater Mora amb motiu del centenari del seu naixement

Girona acull unes jornades dedicades al filòsof amb la lectura de textos, una conferència i el lliurament del II Premi d'Assaig que duu el seu nom

LOURDES CASADEMONT - ACN - ID 691468

ALTRES FORMATS DISPONIBLES D'AQUESTA NOTÍCIA

Girona (ACN).- L'obra del filòsof i assagista Josep Ferrater Mora (Barcelona 1912-1991) continua vigent i seguirà essent d'inspiració malgrat passin els anys. Així ho defensen els impulsors d'unes jornades amb motiu del centenari del seu naixement, entre els quals hi ha l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), la Institució de les Lletres Catalanes (ILC) i la Càtedra Ferrater Mora de la Universitat de Girona. El seu director, Josep Maria Terricabras, subratlla que calia recordar que és un "filòsof modern", que planteja una manera de pensar "oberta" i lligada al seu temps. Aquest dimecres s'ha fet una lectura de textos, una conferència i el lliurament del II Premi d'Assaig a la Casa de Cultura de Girona.

- [Fotografia](#)
- [Àudio](#)
- [Vídeo](#)

La seva és una obra on es reflecteix la "curiositat infinita" i la "clarividència" que tenia, segons Terricabras, que li va permetre avançar-se a moltes de les coses del seu voltant com ara la tecnologia. "Tenia tots els aparells tecnològics d'aquell moment", recorda amb un somriure el director de la càtedra que, des de la seva creació l'any 1989, porten treballant per continuar el seu llegat.

Va tenir l'oportunitat de treballar amb ell molt estretament -de fet, van preparar la creació de la càtedra junts- i assegura que "els seus textos no han envellit" i que seguiran influïent en les pròximes generacions. Actualment, hi ha tres tesis en elaboració centrades en tres àmbits diferents, la seva relació amb el teatre, el cinema i el seu pensament filosòfic.

Aquest dimecres s'ha lliurat el II Premi d'Assaig que duu el seu nom a Josep Borrell per l'obra 'Del sílici a la raó', on relaciona el pensament de Ferrater amb l'actual revolució tecnològica que no va acabar de viure ja que va morir el 1991. La jornada, que s'ha celebrat a la Casa de Cultura de Girona, ha comptat també amb la lectura de textos, la conferència 'La importància de Ferrater Mora en la filosofia' i la projecció de la pel·lícula 'Carmina Varia' del mateix filòsof. Demà es continuarà a Barcelona amb altres activitats acadèmiques, entre les quals hi ha la presentació de la reedició 'Les formes de vida catalana i altres assaigs de Josep Ferrater Mora' publicat per Edicions 62.

Feina per fer

Els organitzadors volen deixar clar que se seguirà treballant per fer difusió de la seva obra en un futur. Entre els àmbits que hi ha pendent de treballar, explica Terricabras, figura la seva vessant més internacional, entre altre coses, perquè els deixebles que va tenir a l'estranger -a Estats Units i l'Amèrica Llatina- i que van ser alumnes seus han anat morint. En l'àmbit català, cal continuar donant més protagonisme als filòsofs d'aquí a les facultats de Filosofia, segons Terricabras, sense oblidar als "grans monstres" com ara Descartes. "Ferrater ha d'ocupar un lloc mol especial", conclou.

- [Afegeix](#)
- [Descarrega](#)
- [Comparteix](#)
- [Imprimeix](#)
- [Envia](#)
- [Error](#)

ETIQUETES D'AQUESTA NOTÍCIA

Secció/Subsecció:

[Cultura](#)

Territori:

[Catalunya, Comarques gironines](#)

Comarca:

PENSAMENT

Josep Borrell rep el premi Ferrater Mora

El periodista Josep Borrell Bueno (1973) ha guanyat la segona edició del premi d'assaig Ferrater Mora, dotat amb 4.000 euros, que convoca la Càtedra Ferrater Mora de la UdG, dirigida per Josep-Maria Terricabras. Borrell ha estat guardonat per l'obra *Del silici a la raó*, en la qual l'autor relaciona el pensament de Ferrater amb l'actual revolució tecnològica, i rebrà el premi demà, en el decurs de la jornada que la càtedra ha organitzat a Girona per commemorar el centenari de Ferrater.

Els actes del centenari continuaran dijous amb una jornada a l'Institut d'Estudis Catalans, en què intervindran Pompeu Casanovas –en vídeoconferència des d'Austràlia–, Victòria Camps, Xavier

Serra, Jordi Gràcia, Carlos Nieto, Xavier Rubert de Ventós i Salvador Giner.

La Càtedra Ferrater Mora prepara per als pròxims mesos dos simposis dedicats a Francesc Pujols i Josep Maria Corredor i dos seminaris a càrrec de Zygmunt Bauman i Jordi Savall, que serà el cinquè català que passa per la càtedra –els altres són Josep Ferrater Mora, Lluís Santaló, Miquel Batllori i Josep Fontana– i el segon músic, després de Michael Nyman. Els dies 13 i 14 de desembre tindrà lloc el simposi *Realitat i veritat en Francesc Pujols*, a Martorell, la ciutat on va morir fa 50 anys "l'emperador Trajà de la filosofia", segons Dalí, a qui la càtedra va dedicar el seu últim simposi. ■ x.c.

PENSAMENT

Jornades sobre Ferrater Mora en el seu centenari

Redacció

GIRONA

L'Institut d'Estudis Catalans (IEC), la Càtedra Ferrater Mora i la Institució de les Lletres Catalanes han organitzat per dimecres, a l'Auditori Josep Viader de la Casa de Cultu-

ra de Girona, una jornada d'homenatge al pensador Josep Ferrater Mora, amb motiu del seu centenari, que tindrà continuïtat l'endemà a la seu de l'IEC a Barcelona. Els actes de Girona, durant els quals també es lliurarà el II Premi d'Assaig Ferrater Mora

(13 h), inclouran intervencions musicals i lectures de textos del pensador, a més de la conferència de Josep M. Terrabras *La importància de Ferrater Mora en la filosofia* i la projecció del film *Carmina varia*, del mateix Ferrater Mora. ■